

*Drago Radulović**

Pravni fakultet, Univerzitet Crne Gore

NAČELO OPORTUNITETA KRIVIČNOG GONJENJA U KRIVIČNOPROCESNOM ZAKONODAVSTVU CRNE GORE

Apstrakt: Predmet rada je stručno-naučna analiza načela oportuniteta sa krivičnoprocesnog, kriminalnopolitičkog i sa stanovišta praktične primjene. U uvodnom dijelu se načelo oportuniteta posmatra kao jedan od instrumenata koji doprinosi efikasnosti krivičnog postupka. Navodi se koja je svrha njegovog uvođenja u zakonodavstvo i kojim se razlozima rukovodio zakonodavac prilikom njegovog propisivanja. Primjena ovog načela omeđena je poljem načela oficijelnosti krivičnog gonjenja, budući da se ono odnosi samo na krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti. Razmatra se odnos ovog načela prema načelu legaliteta krivičnog gonjenja, kao i odnos prema institutu nezatne društvene opasnosti kao osnovu za isključenje postojanja krivičnog djela. Drugi dio rada posvećen je analizi ovog načela u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Crne Gore u svijetlu Zakonika o krivičnom postupku, počev od onog iz 2003. godine, pa do najnovijeg, jer su se zakonske odredbe o ovom institutu mijenjale. Najznačajnija izmjena je da se stalno proširivao pravni okvir primjene ovog instituta. Na kraju rada je istraživanje koliko se oportunitet krivičnog gonjenja primjenjuje u praksi.

Ključne riječi: krivični postupak, krivično gonjenje, načelo oportuniteta, odbacivanje krivične prijave, državni tužilac, osumnjičeni

UVODNE NAPOMENE

Savremena zakonodavstva sve više karakteriše sve izraženija diferencijacija procesnih formi (postupaka), tj paralelna egzistencija jedne opšte forme krivičnog postupka i određeni broj posebnih formi postupka čiji je osnovni smisao da se preko tih posebnih (uprošćenih formi) doprinese poboljšanju efikasnosti krivičnog postupka, koja je jedna od najvećih slabosti našeg, i ne samo našeg pravosuđa. Heterogenost procesnih formi uslovljena je heterogenošću krivičnih stvari (krivičnih djela i učinilaca). Postupak koji je pogodan (neophodan) za jednu vrstu krivičnih djela i učinilaca, može da bude nepodesan i neracionalan za drugu vrstu krivičnih djela i učinilaca, pa ne bi bilo ni u skladu sa obavezujućim međunarodnim dokumentima o pravu na suđenje u razumnom roku (čl. 6 tač. 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i čl. 14 tač. 3 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima), da se za sva krivična djela primjenjuje ista forma postupka.

* redovni profesor, dragor@ac.me.

Uniformna procedura ne bi odgovarala ni pojedinačnom ni opštem interesu, odnosno ni okrivljenom koji ima pravo na adekvatan i brz postupak, niti društvenoj zajednici, koja ima za potrebu da sigurno i efikasno suzbija kriminalitet.¹ Redovni krivični postupak, kao opšta forma postupanja, koji u svojoj strukturi ima istragu, optuženje, pripremanje glavnog pretresa i glavni pretres opravdan je za teže slučajeve suđenja, gdje je zbog same prirode krivične stvari i njene složenosti, teže istu riješiti, a da se ne ugrozi potrebna ravnoteža između potrebe za zaštitom osnovnih sloboda i prava čovjeka (okrivljenog) i potrebe za efikasnošću krivičnog postupka. Procedura koja je za teža krivična djela neophodan minimum za dobro presuđenje, pokazuje se kod lakših i manje lakših krivičnih djela kao suvišnost, rasipanje vremena, truda i sredstava. Odstupanje od opšte procedure i njeno uprošćavanje daju jednostavan, brz i kratak postupak, prilagođen značaju djela, ali tako pojednostavljen da ne dovodi u pitanje ni opšti interes, ni osnovna prava građana.²

U savremenim uslovima koje karakteriše globalna kriza (ne samo ekonomska) praćena porastom kriminaliteta, a time sve većim prilivom krivičnih predmeta u sudovima, treba tragati za mogućim rešenjima za izlazak iz krize krivičnog pravosuđa i visokog stepena njegove neracionalnosti. Jedan od puteva izlaska iz te krize jeste i ideja produbljivanja procesne diferencijacije, gdje bi opštoj procesnoj formi konkurisao veći broj uprošćenih procesnih modela, koji bi bili namijenjeni suđenju lakših i jednostavnijih slučajeva. Imajući u vidu strukturu kriminaliteta u kojoj dominiraju lakša i srednje teška krivična djela, uvođenje uprošćenih procesnih formi, s jedne strane značajno bi rasteretilo sudove, a s druge strane, sudovi bi se mogli više posvetiti kvalitetnijem suđenju težih i komplikovanih predmeta.

Uprošćene procesne forme se karakterišu posebnim osnovom (koji je i ratio legis posebnih – uprošćenih procesnih formi) i posebnom strukturom. Posebnost osnova posebnih uprošćenih formi nalazi se u osobenostima procesnih objekata (predmeta) ili u ponašanju (držanju) procesnih subjekata. Kada je riječ o procesnom objektu kao osnovu za reglementaciju pojednostavljenih formi postupanja od značaja mogu da budu kako materijalnopravne, tako i procesnopravne implikacije procesnih objekata.

Sa materijalnopravnog aspekta od značaja su značaj i težina krivičnog djela i vrsta i priroda krivičnog djela. U savremenom zakonodavstvu se pojednostavljenje krivičnog postupka najčešće povezuje sa značajem i težinom krivičnog djela. U uslovima sve veće preopterećenosti pravosuđa i traženja rješenja kako taj problem da se riješi, laka krivična djela i djela manje društvene opasnosti ne opravdavaju angažovanje materijalnih sredstava, vremena i subjekata u istom obimu kao kad su u pitanju teža djela i djela veće društvene opasnosti.³

Pojednostavljenje procesne forme ide dotle da se lakša krivična djela rešavaju ne kod suda, nego kod državnog tužioca. Taj vid rešavanja krivičnih stvari omogućuje se uvođenjem načela oportuniteta krivičnog gonjenja što je sve izraženije

1 M. Grubač /2004/: *Krivično procesno pravo, uvod i opšti deo*, Beograd, p. 25.

2 S. Bejatović /2008/: *Krivično procesno pravo*, Beograd, p. 511.

3 M. Grubač /1984/: *Načelo legaliteta u krivičnom procesnom pravu SFRJ, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, № 3, p. 290.

u savremenom krivičnoprocesnom zakonodavstvu. To je u saglasnosti sa Preporukom br. P(87) 18 Savjeta ministara u vezi sa pojednostavljenjem krivičnog pravosuđa (Usvojena od strane Savjeta ministara 17.9.1987. g.), kao i sa Preporukom Rec(2000) 19 u vezi uloge državnog tužioca u krivičnompravnom sistemu (Usvojena od strane Savjeta ministara 6.10.2000. g.).

Prvopomenuta Preporuka naglašava cilj ovog načela, kao i uslove u okviru kojih bi trebalo da se primjenjuje navedeno načelo. Drugopomenuta Preporuka obezbeđuje zaštitu od proizvoljnosti kod primjene načela oportuniteta time što sadrži kriterijume koji mogu poslužiti kao referenca prilikom primjene ovog načela na pojedinačne slučajeve. U Preporuci br (87) 18 u poglavlju I koje nosi naziv „Diskreciono gonjenje“ navodi se da se odluka o odricanju od gonjenja, shodno ovom načelu, donosi samo ako organ koji je zadužen za krivično gonjenje raspolaže dokazima o krivici osumnjičenog, te da u osnovi ovog načela treba da bude javni (opšti) interes. Pri tome, postupajući po ovom načelu, nadležni organ u skladu sa nacionalnim zakonom, treba da se rukovodi načelom jednakosti svih građana pred zakonom i individualizacijom krivice, naročito ozbiljnošću, prirodom, okolnostima i posljedicama krivičnog djela, ličnošću učinioca, očekivanom presudom suda, efektima kazne na učiniocima i položajem žrtve.

Koliki se značaj gore navedenim preporukama daje potvrdila je i Peta Konferencija vrhovnih tužilaca Evrope (CPGE) održana u Celeu od 23. do 25. maja 2004. godine pod pokroviteljstvom Savjeta Evrope, pod nazivom „Diskreciona ovlašćenja javnog tužilaštva i oportunitet ili pravno načelo – prednosti ili negativne strane“. Najveći dio diskusije posvećen je načelima diskrecionog ili obaveznog gonjenja.⁴

1. POJAM, RAZLOZI OZAKONJENJA I SVRHA NAČELA OPORTUNITETA I ODNOS PREMA DRUGIM NAČELIMA I INSTITUTIMA

1. U istorijskoj retrospektivi krivičnoprocesnog zakonodavstva onda kada je krivično gonjenje, u načelu, dato posebnom državnom organu koji po službenoj dužnosti preduzima krivično gonjenje (načelo oficijelnosti krivičnog gonjenja), riješeno je pitanje koji su interesi odlučujući kada je u pitanju pokretanje i vođenje krivičnog postupka. Ali, ostalo je otvoreno pitanje da li određeni državni tužilac to mora i da učini. To pitanje dužnosti (obaveznosti) pokretanja krivičnog postupka riješeno je načelom legaliteta krivičnog gonjenja, po kojem načelu je državni tužilac dužan da preduzme krivično gonjenje kada se ispune stvarni i pravni razlozi za pokretanje krivičnog postupka. Da li je ta dužnost vezana samo za pokretanje ili i za njegovo održavanje u toku, u literaturi su bila podijeljena mišljenja, tako da imamo mišljenja po kojima je načelo legaliteta vezano samo za pokretanje krivičnog postupka⁵ kao i onih koji načelo legaliteta vežu ne samo za pokretanje krivičnog po-

4 O tome šire: J. Kiurski /2011/: Oportunitet krivičnog gonjenja i dosadašnja iskustva u njegovoj primeni – u: *Nova rešenja u krivičnoprocesnom zakonodavstvu teorijski i praktični aspekt* (S. Bejatović, ed.), Beograd, p. 181.

5 A. Munda /1956/: *Učbenik kazenskoga postupka Federativne ljudske Republike Jugoslavije*, Ljubljana, p. 76.

stupka, nego i za njegovo održavanje u toku⁶. Mislimo da se zakonski izraz „dužan da preduzme krivično gonjenje“ ne smije samo gramatički i restriktivno tumačiti i obavezu gonjenja vezati samo za pokretanje postupka, nego i za njegovo kasnije održavanje u toku. U početku ovo načelo je u zakonodavstvu bilo postavljeno bez ikakvih izuzetaka, da bi vremenom sve više prostora zauzimalo načelo oportuniteta kao izuzetak od načela legaliteta krivičnog gonjenja. Reforma krivičnog procesnog zakonodavstva u kontinentalno-evropskom krivičnoprocesnom zakonodavstvu odlikuje se sve većim odstupanjem od načela legaliteta, a sve više se širi polje primjene načela oportuniteta, tako da je, kako se ističe u literaturi, načelo oportuniteta krivičnog gonjenja postalo „inflatorni trend“ najvećeg broja krivičnoprocesnih zakonodavstava kontinentalnog pravnog sistema⁷. Slobodno možemo reći da je načelo oportuniteta krivičnog gonjenja danas opšte prihvaćeno bilo kao osnovno načelo ili kao izuzetak od načela legaliteta krivičnog gonjenja. Kao osnovno načelo ono je zastupljeno u onim zakonodavstvima koja u zakonskom određenju pojma krivičnog djela izostavljaju element društvene opasnosti (usvajaju formalni pojam krivičnog djela), a kao dopunsko načelo prihvaćeno je u zakonodavstvima koja kao element bića krivičnog djela navode društvenu opasnost (materijalni pojam krivičnog djela). Bez obzira da li ovo načelo fungiralo kao osnovno ili dopunsko načelo, njegov smisao, odnosno svrha, je ista, jer je državni tužilac ovlašćen da cijeni opravdanost krivičnog gonjenja iako su se ostvarili svi uslovi (stvarni i pravni) za krivično gonjenje. Kada je u pitanju ispunjenje tih uslova, onda nema razlike između načela legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja, pa se traži da postoje stvarni uslovi (dovoljan stepen sumnje da je neko lice učinilo krivično djelo) i pravni (da ne postoje smetnje za krivično gonjenje, kao što je amnestija, pomilovanje, zastarjelost i sl.). I u jednom i u drugom slučaju krivica učinioca postoji. Razlika je u tome što kod načela oportuniteta državni tužilac cijeni da li je u konkretnom slučaju oportuno da pokrene krivični postupak.

Međutim, ta ocjena cjelishodnosti ne znači i arbitrnost. Naprotiv, i po ovom načelu državni tužilac je dužan da preduzme krivično gonjenje ako postoje pretpostavke za to, a pri tome ocijeni da je gonjenje u javnom interesu. U tom smislu se načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u literaturi i definiše kao obaveza organa krivičnog gonjenja da vrši funkciju krivičnog gonjenja ako su ispunjeni zakonom predviđeni uslovi i ako je to u konkretnom slučaju svrsishodno s obzirom na javni interes⁸. Iz ove definicije može se izdvojiti nekoliko osnovnih elemenata: 1) i ovim načelom se rešava pitanje obaveznosti krivičnog gonjenja; 2) potrebno je da se ispunje zakonske pretpostavke za gonjenje (da postoje stvarni i pravni razlozi); 3) ovo načelo veže državnog tužioca; 4) na osnovu diskrecione ocjene državnog tužioca gonjenje može izostati ako to sa stanovišta opšteg (javnog) interesa ne bi bilo cjelishodno⁹. Ako se kaže da se kod primjene načela oportuniteta krivičnog gonjenja

6 V. Bayer /1978/: *Jugoslavensko krivično procesno pravo – knjiga druga, Pravo o činjenicama i njihovom utvrđivanju u krivičnom postupku*, Zagreb, p. 138.

7 S. Bejatović /2012/: *Oportunitet krivičnog gonjenja i novi ZKP – u: Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva – normativni i praktični aspekt* (S. Bejatović, ed.), Beograd, p. 131.

8 S. Cigler /1995/: *Načelo legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja*, Novi Sad, p. 23.

9 V. Đurđić /2011/: *Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u krivičnom postupku Srbije, Revija za kriminologiju i krivično pravo*, № 2–3, p. 200.

polazi od javnog interesa, onda se postavlja pitanje kako definisati javni interes. U literaturi se ističe da je pitanje javnog interesa definisano zakonski tako što je javni interes povezan sa određenim krivičnim djelima, u smislu da materijalni krivični zakon odražava javni interes koji predstavlja tačku u kojoj se sijeku mnogi društveni i individualni interesi.¹⁰

2. Iz definicije načela oportuniteta zaključuje se da ono važi samo za državnog tužioca, što znači da se primjenjuje samo za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti¹¹ i ono se, kako se ističe u literaturi, rasprostire na polje omeđeno načelom oficijelnosti krivičnog gonjenja kojem je pretpostavka sistem javne krivične tužbe.¹² U literaturi možemo naći i suprotnih stanovišta koja ovo načelo vežu i za privatnog tužioca, oštećenog kao supsidijarnog tužioca i oštećenog sa predlogom za gonjenje.¹³ Međutim, za ove tužioce važi načelo dispozitivnosti, a ne načelo oportuniteta krivičnog gonjenja.

3. Kao što smo prethodno naglasili i načelo legaliteta i načelo oportuniteta važe u polju načela oficijelnosti krivičnog gonjenja, pa se postavlja pitanje njihovog međusobnog odnosa, koji odnos se manifestuje kroz njihove razlike i sličnosti. U sadržinskom smislu razlike između ovih načela su u tome što je načelo oportuniteta obimnijeg sadržaja jer je državni tužilac pored ocjene zakonitosti pokretanja postupka (što čini sadržinu načela legaliteta) ovlašćen da cijeni i oportunitet (cjelishodnost) pokretanja krivičnog postupka. Prema načelu legaliteta krivičnog gonjenja, pokretanje postupka ne zavisi od volje državnog tužioca jer kad su ispunjeni uslovi predviđeni zakonom – pokretanje postupka za državnog tužioca nije samo mogućnost, nego i dužnost.¹⁴

Iz razlike vezane za ocjenu državnog tužioca u pogledu preduzimanja krivičnog gonjenja proizilazi i druga razlika u pogledu rezultata te ocjene. Ta razlika u mogućem rezultatu ocjene svodi se na pitanje obaveznosti pokretanja krivičnog postupka, tog međaša za suprotstavljanje ovih dvaju načela, gdje je po načelu legaliteta državni tužilac dužan da preduzme krivično gonjenje ako zaključi da su ispunjeni stvarni i pravni uslovi za pokretanje postupka, dok po načelu oportuniteta može, ali ne mora, krivično da goni zavisno od procjene javnog interesa.¹⁵

Osim razlika postoje i određene sličnosti između ova dva načela. Pored toga što se oba primjenjuju u polju važenja načela oficijelnosti krivičnog gonjenja, zajednička im je i svrha i javljaju se kao procesna sredstva za ostvarivanje krivične represije

10 J. Kiurski /2009/: Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku prema punoletnim učinocima krivičnih dela – u: *Oportunitet krivičnog gonjenja* (S. Bejatović, ed.), Beograd, p. 44.

11 V. Đurđić /2011/: *op. cit.*, p. 200, S. Knežević /2015/: *Krivično procesno pravo, opšti deo*, Niš, p. 54, J. Kiurski /2011/: *op. cit.*, p. 184.

12 V. Đurđić, *Ibid.*, p. 201.

13 S. Bejatović /2008/: *op. cit.*, p. 100, M. Škulić /2014/: *Krivično procesno pravo*, Beograd, p. 127, D. Dimitrijević /1982/: *Krivično procesno pravo*, Beograd, p. 145, R. Danić /2007/: *Načelo legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja*, Beograd, p. 128, Đ. Lazin /2003/: *Odlaganje krivičnog gonjenja – u: Krivično zakonodavstvo Državne zajednice Srbije i Crne Gore* (Đ. Lazin, ed.), Beograd, p. 26.

14 N. M. Simović /2009/: Načelo oportuniteta u krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine i Repulike Hrvatske – u: *Oportunitet krivičnog gonjenja* (S. Bejatović, ed.), Beograd, p. 147.

15 V. Đurđić /2011/: *op. cit.*, p. 206.

u cilju zaštite društva od kriminaliteta, što im je krajnji cilj do koga se stiže putem ocjene javnog interesa, ali različitim metodama – jednom je javni interes pretpostavljen (ocijenjen) u samom krivičnom zakonu (načelo legaliteta), a u drugom slučaju javni interes procjenjuje državni organ nadležan za krivično gonjenje (načelo oportuniteta).¹⁶

Sve ove karakteristike ovih načela u ravni sličnosti i razlika samo na teorijskom planu izgledaju jednostavno. Međutim, u praksi je to mnogo složenije. Kod primjene načela oportuniteta postoji bojazan državnih organa od objektivnosti sopstvene procjene što je javni interes u svakom konkretnom slučaju, što je, između ostalog, vjerovatno bio jedan od razloga nedovoljne primjene ovog načela odmah nakon njegovog ozakonjenja.

Širenjem pravnog okvira primjene načela oportuniteta dovodi do toga da ono više i nije, kao što je ranije bilo, izuzetak od načela legaliteta krivičnog gonjenja, pa se postavlja pitanje koji su to razlozi njegove sve češće primjene? Tako se na prvom mjestu ističe kriminalnopolitički razlog, a to je stvaranje normativne osnove za povećanje efikasnosti krivičnog postupka i rasterećenje sudova¹⁷, obziri prema učiniocu krivičnog djela, prema njegovoj porodici ili javnosti, obziri prema zahtjevima državne politike u međunarodnim odnosima¹⁸, mali značaj djela, činjenica da je šteta već nadoknađena.¹⁹ Dalje se ističe da oportunitet krivičnog gonjenja u biti predstavlja diverzioni model, protkan idejama konsesulne i restorativne pravde, čija je svrha racionalizacija krivičnog postupka i postizanje nekih vanprocesnih i političkih ciljeva.²⁰

4. Ko sve ima koristi od primjene načela oportuniteta krivičnog gonjenja. Korist ima država jer se postiže veća efikasnost postupka, rasterećuju sudovi od lakših i srednje teških krivičnih djela, a posvećuju rešavanju teških krivičnih djela. Za osumnjičenog je korist višestruka. Prvo, zadržava status neosuđivanog lica i ne snosi troškove koji bi se sudskim rešavanjem krivične stvari proizveli. Kod odloženog krivičnog gonjenja kao jednog vida oportuniteta obaveza koja se osumnjičenom određuje i koju mora da izvrši da bi došlo do odbačaja krivične prijave, predstavlja svojevrstu sankciju koja ima efekat specijalne prevencije. Uz to, izbjegava se rizik negativnog uticaja zatvorske zajednice, a nema odvajanja od porodice i radne sredine.

5. Na početku smo naglasili da je načelo oportuniteta prihvaćeno u onim zakonodavstvima koja su prihvatila u svom krivičnom zakonodavstvu formalni pojam krivičnog djela, bez isticanja društvene opasnosti kao elementa bića krivičnog djela. U tom smislu, ta zakonodavstva ne poznaju institut neznatne društvene opasnosti kao opšti osnov za isključenje postojanja krivičnog djela. Međutim, ima zakonodavstava (kao što je bilo i krivično zakonodavstvo Crne Gore sve do 2010. g.) koja u

16 V. Đurđić /2011/: *Ibid.*, p. 207.

17 S. Bejatović /2012/: *op. cit.*, p. 130, D. Čvorović /2009/. *Kriminalnopolitička opravdanost, svrha i oblici načela oportuniteta krivičnog gonjenja* – u: *Oportunitet krivičnog gonjenja* (S. Bejatović, ed.), Beograd, p. 33.

18 M. Grubač /2004/: *op. cit.*, p. 152.

19 Simović /2013/: *op. cit.*, p. 151.

20 V. Đurđić /2011/: *op. cit.*, p. 205.

procesnom zakonodavstvu uvode načelo oportuniteta, a u materijalnom krivičnom zakonodavstvu poznaju institut nezatne društvene opasnosti (djela malog značaja), pa se postavlja pitanje opravdanosti njihovog istovremenog postojanja, kao i pitanje njihovog međusobnog odnosa, odnosno da li se oni međusobno isključuju imajući u vidu da je konačni ishod primjene ovih instituta nepokretanje krivičnog postupka. Razlika postoji po tome što je kod primjene instituta nezatne društvene opasnosti (djelo malog značaja) nepreduzimanje krivičnog gonjenja bezuslovno, a kod primjene načela oportuniteta kod odloženog krivičnog gonjenja uslovljeno je ispunjenjem naložene obaveze. S obzirom na to da primjena ova dva instituta imaju isti ishod, postavlja se pitanje kome dati prednost u primjeni. Po jednom mišljenju, prednost treba dati materijalnopravnom institutu i tek ako nisu ostvareni uslovi da se ponašanje učinioaca iz kažnjive zone isključi već na terenu materijalnog krivičnog prava, onda se pribjegava primjeni načela oportuniteta.²¹ Uz to, pitanje postojanja krivičnog djela je prevashodno pitanje materijalnog krivičnog prava, pa bi rešavanje ovog pitanja primjenom načela oportuniteta u krajnjem moglo da dovede do proizvoljnosti i mogućnosti zloupotrebe od strane organa ovlašćenih za gonjenje.²² Drugi su mišljenja da je ovakav stav neprihvatljiv i bazira se na pretpostavkama, a ne na realnim činjenicama, niti se navode argumenti.²³ Uostalom, ako polazimo od mogućnosti zloupotreba od strane organa nadležnog za gonjenje, onda ono nije isključeno ni kod primjene instituta djela malog značaja, kao i drugih instituta.

6. Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja državnom tužiocu daje široka ovlašćenja, pa se postavlja pitanje da li je potreban određeni vid kontrole državnog tužioca u tom segmentu rada? Inače u uporednom zakonodavstvu, uglavnom, su prisutna dva vida kontrole – unutrašnja i spoljašnja. Spoljašnja se vrši od strane suda, na različite načine, kao što je da državni tužilac pribavi saglasnost suda (kao što je ranije bilo u ZKP Srbije). Ovakav vid kontrole, uglavnom se osporava i u teoriji, a i od strane praktičara, ali ima mišljenja da ovakav vid kontrole ima svojih prednosti i opravdanja čak i u situaciji kad on, teorijski, zadire i u polje djelovanja javnog tužioca.²⁴

Drugi su mišljenja da je unutrašnji vid kontrole (unutar tužilačke organizacije) prihvatljiviji s obzirom da se zasniva na hijerarhijskoj strukturi javnotužilačkog organa, pri čemu viši organ može po sopstvenoj inicijativi ili na inicijativu trećeg lica, narediti podređenom organu vršenje krivičnog gonjenja ili ga sam vršiti.²⁵ Zato na nivou tužilačke organizacije treba da bude kontrola i preispitivanje primjene načela oportuniteta.²⁶ Osim preispitivanja odluke o nepokretanju krivičnog postupka od strane neposredno višeg javnog tužioca, u literaturi se ističe kao vid kontrole i saglasnost oštećenog.²⁷

21 Đokić /2010/: *op. cit.*, p. 312.

22 N. Srzentić, A. Stajić i Lj. Lazarević /1994/: *Krivično pravo Jugoslavije, Opšti deo*, Beograd, p. 138.

23 J. Kiurski /2016/: *Delo malog značaja i načelo oportuniteta krivičnog gonjenja – u: Evropske integracije i kazneno zakonodavstvo – Poglavlje 23 – norma, praksa i mere harmonizacije* (S. Bejatović, ed.), Beograd, p. 480.

24 M. Škulić /2009/: *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Podgorica, p. 149.

25 J. Kiurski /2011/: *op. cit.*, p. 186.

26 Cigler /1995/: *op. cit.*, p. 134.

27 S. Bejatović /2012/: *op. cit.*, p. 136.

2. NAČELO OPORTUNITETA U KRIVIČNOPROCESNOM ZAKONODAVSTVU CRNE GORE

1. Povodeći se iskustvima u primjeni načela oportuniteta u savremenom komparativnom krivičnoprocesnom zakonodavstvu, kao i iskustva u njegovoj praktičnoj primjeni u zemljama gdje je načelo legaliteta krivičnog gonjenja osnovno načelo, postepeno se mijenjao i stav našeg zakonodavca pa su se sve više otvarala vrata primjeni načela oportuniteta. To je bio jedan instrument čiji je glavni smisao povećanje efikasnosti krivičnog postupka, što se drugim instrumentima nije moglo postići.

Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja imali smo ranije u Zakonu o krivičnom postupku iz 1977. godine, čiju tradiciju nastavljamo, ali samo u postupku prema maloljetnicima. U postupku protiv punoljetnih lica načelo oportuniteta se po prvi put uvodi Zakonikom o krivičnom postupku SRJ iz 2001. godine. Crna Gora, još prije osamostaljenja, u okviru državne zajednice Srbije i Crne Gore, u cjelosti uređuje svoje krivičnoprocesno zakonodavstvo donošenjem Zakonika o krivičnom postupku²⁸ 2003. godine i istim uvodi i načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u nešto izmijenjenom obliku u odnosu na ZKP SRJ i to u dva vida – a) odloženo krivično gonjenje (diverzija krivičnog postupka) i b) odbačaj krivične prijave iz razloga pravičnosti. Odredbe ZKP o oportunitetu su, unekoliko, izmijenjenje u Zakoniku o krivičnom postupku iz 2009. g.²⁹

Donošenjem Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku³⁰, kojim su sve odredbe prema maloljetnicima, koje su ranije bile disperzirane u Krivični zakonik, Zakonik o krivičnom postupku i Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, sada su sintetizovane u jednom zakonu, i načelo oportuniteta krivičnog gonjenja uređeno je drugačije nego što je bilo ranije. Slično kao i u postupku protiv punoljetnih i ovdje imamo dva vida oportuniteta a) odbačaj krivične prijave iz razloga pravičnosti i b) uslovljeni oportunitet.

U prvom slučaju, za krivična djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, državni tužilac za maloljetnike može odbaciti krivičnu prijavu ako je maloljetnik usljed stvarnog kajanja spriječio nastupanje štete ili je štetu u potpunosti već nadoknadio, a državni tužilac za maloljetnike, prema okolnostima slučaja, ocijeni da izvršenje krivične sankcije ne bi bilo pravično.

Drugi vid oportuniteta u postupku prema maloljetnicima je postupak određivanja vaspitnog naloga u izviđaju ili uslovljeni oportunitet što je slično diverziji krivičnog postupka (odloženom krivičnom gonjenju) u postupku protiv punoljetnih lica. Tako, državni tužilac za maloljetnike može odlučiti da ne pokrene postupak za krivično djelo za koje je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili zatvor do deset godina, iako su ispunjeni uslovi za pokretanje postupka, pod uslovom da donese rešenje kojim se određuje jedan ili više vaspitnih naloga ako ne bi bilo cjelishodno da se vodi postupak prema maloljetniku s obzirom na prirodu krivičnog djela

28 Službeni list RCG, br. 71/03.

29 Službeni list RCG, br. 57/09.

30 Službeni list RCG, br. 64/2011.

i okolnosti pod kojim je krivično djelo učinjeno, raniji život maloljetnika i njegova lična svojstva. Isto tako, pod naprijed navedenim uslovima kad je u toku izvršenje krivične sankcije prema maloljetniku, državni tužilac za maloljetnike može odlučiti da ne pokrene postupak za drugo krivično djelo koje je maloljetnik učinio, ako s obzirom na težinu krivičnog djela, kao i na kaznu, odnosno vaspitnu mjeru koja se izvršava ne bi imalo svrhe vođenje krivičnog postupka i izricanje krivične sankcije za to djelo. U slučaju odbačaja krivične prijave iz razloga pravičnosti, oštećeni ne može da zahtijeva od sudije za maloljetnike da odluči o pokretanju krivičnog postupka, dok kod uslovljenog oportuniteta ima pravo da traži od sudije za maloljetnike da odluči o pokretanju postupka prema maloljetniku.

2. Kada je riječ o oportunitetu krivičnog gonjenja u postupku protiv punoljetnih lica razlika između ZKP iz 2003. g. kada je prvi put uvedeno ovo načelo i ZKP iz 2009. g. u zakonskom određenju ovog načela, uglavnom se ogledala u pravnom okviru njegove primjene, pa je ZKP iz 2003. g. ovo načelo primjenjivano za krivična djela za koja je propisana novčana kazna i kazna zatvora do tri godine, a ZKP-om iz 2009. g. taj okvir je proširen i na krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina. Druga značajna razlika između ova dva Zakonika je u tome što je ZKP-om iz 2003, bila predviđena unutrašnja kontrola primjene načela oportuniteta time što je na rešenje državnog tužioca bilo dozvoljeno pravo prigovora od strane osumnjičenog i oštećenog neposredno višem državnom tužiocu. U ZKP iz 2009. g. ta mogućnost je izostala.

3. U članu 272 važećeg ZKP predviđen je jedan vid oportuniteta – odloženo krivično gonjenje ili diverzija krivičnog postupka, gdje državni tužilac može odložiti krivično gonjenje ako se radi o krivičnim djelima za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, ali ako se ispune određeni uslovi od kojih su neki objektivne prirode i vezani su za krivično djelo (priroda krivičnog djela i okolnosti pod kojima je krivično djelo izvršeno), a drugi su subjektivne prirode i vezani su za ličnost osumnjičenog (raniji život učinioca i njegova lična svojstva). U zamjenu za krivično gonjenje državni tužilac može da odredi da osumnjičeni izvrši jednu ili više sledećih obaveza:

- 1) da ukloni štetnu posledicu nastalu izvršenjem krivičnog djela;
- 2) da ispuni dospelje obaveze izdržavanja, odnosno druge obaveze utvrđene pravosnažnom sudskom odlukom;
- 3) da plati određeni novčani iznos u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove;
- 4) da obavi određeni društvenokorisni ili humanitarni rad.

Ove obaveze državni tužilac utvrđuje rešenjem koje se dostavlja osumnjičenom, oštećenom ako ga ima, odnosno humanitarnoj organizaciji ili javnoj ustanovi u čiju se korist nalaže izvršenje. Svakako, i ovdje državni tužilac prethodno mora utvrditi da su ispunjeni svi uslovi za krivično gonjenje na temelju kojih bi mogao da, shodno načelu legaliteta krivičnog gonjenja, pokrene krivični postupak.

Kada su u pitanju objektivne okolnosti u ZKP, izražene kao priroda krivičnog djela i okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, državni tužilac će, prije svega imati u vidu da li postoje okolnosti koje bi se, ako bi došlo do pokretanja krivičnog postupka, odnosno do krivičnog gonjenja, mogle smatrati olakšavajućim okolnostima kod odmjeravanja kazne.³¹

Od subjektivnih okolnosti koje državni tužilac cijeni navode se „raniji život učinioca i njegova lična svojstva“ što se u članu 42 st. 1 Krivičnog zakonika navodi kao okolnost koja se uzima kod odmjeravanja kazne, s tim što se umjesto „ličnih svojstava“ navode „lične prilike“, što se može, u sadržajnom smislu uzeti kao sinonim.

Kad je riječ o „ranijem životu“ učinioca on predstavlja njegov odnos prema društvenim i moralnim normama koje je ispoljio u svom životu prije izvršenja krivičnog djela, a naročito da li je ranije vršio krivična djela.³²

Ni za povratnika, ZKP ne sprečava primjenu oportuniteta krivičnog gonjenja, ali će to u praksi vjerovatno biti limitirajuća okolnost, pogotovo ako se radi o istovrsnom recidivizmu. Pod ličnim svojstvima osumnjičenog, osim kompletnog utiska koji ostavlja, treba imati u vidu i porodične prilike, da li izdržava djecu, da li je zaposlen, da li se školuje i slično.

4. Državni tužilac je potpuno autonoman pri izboru mjere koju će odrediti u zamjenu za pokretanje postupka. Međutim, te mjere su podijeljene u dvije grupe, s obzirom na to da li je za njihovo određivanje potrebna saglasnost oštećenog ili ne. Za mjere iz člana 272 st. 1 tač. 1 i 2 nije potrebna saglasnost oštećenog, dok je za mjere iz člana 272 st. 1 tač. 3 i 4 potrebna saglasnost oštećenog.

Osim odredbi ZKP koje regulišu načelo oportuniteta krivičnog gonjenja, postoje i podzakonski akti kojima se bliže uređuje način ispunjenja naloženih obaveza. Uz ZKP iz 2003. godine, to je bilo Uputstvo Vrhovnog državnog tužioca za postupanje državnih tužilaca u vezi primjene odredbi ZKP o odlaganju krivičnog gonjenja od 2005. godine. U pomenutom uputstvu, između ostalog, dat je svojevrsni registar krivičnih djela za koja Vrhovni državni tužilac smatra da su podobna za primjenu načela oportuniteta, pa se tu navode sledeća krivična djela: zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica (čl. 219. st. 1), nedavanje izdržavanja (čl. 221. st. 1), kršenje porodičnih obaveza (čl. 222. st. 1), povreda obaveza i prava iz rada (čl. 224), povreda prava iz socijalnog osiguranja (čl. 229), krađa (čl. 239 – ako vrijednost ukradene stvari značajno ne prelazi iznos potreban za postojanje tog krivičnog djela – 150 €), sitna krađa, utaja ili prevara (čl. 246. st. 1), oduzimanje tuđe stvari (čl. 247 st. 1 i 2), oduzimanje vozila (čl. 248), uništenje i oštećenje tuđe stvari (čl. 253 st. 1 i 2) ako oštećena stvar nije u svojini građana, protivpravno oduzimanje zemljišta (čl. 254 st. 1), nesavjestan rad u privrednom poslovanju (čl. 272 st. 1), ugrožavanje javnog saobraćaja (čl. 339 st. 1 i 2), neizvršenje sudske odluke (čl. 395) i nesavjestan rad u službi (čl. 417. st. 1).

U ZKP od 2009. godine navedeno ovlašćenje Vrhovnog državnog tužoca za donošenje Uputstva je izostavljeno i umjesto njega dato je Ministarstvu pravde da to

31 M. Škulić /2009/: *op. cit.*, p. 796.

32 Z. Stojanović /2010/: *Komentar Krivičnog zakonika*, Podgorica, p. 180.

uredi podzakonskim aktom, što je i učinjeno donošenjem Pravilnika o odloženom krivičnom gonjenju 15.10.2010. g. Pravilnik je dosta sličan ranijem Uputstvu Vrhovnog državnog tužioca, a interesantno da je u njemu izostavljen katalog krivičnih djela za koja se može odložiti krivično gonjenje. Pravilnik reguliše najznačajnija pitanja u vezi sa odlaganjem krivičnog gonjenja, počev od ocjene državnog tužioca da li postoje uslovi za to, pozivanja osumnjičenog radi davanja izjašnjenja i njegovo izjašnjenje, pozivanja oštećenog radi davanja saglasnosti, povjeravanje posredovanja za određivanje nekih obaveza, način ispunjenja obaveza kod odloženog krivičnog gonjenja za svaku od mogućih obaveza i slično.

Da bi se mogla kao obaveza odrediti otklanjanje posljedice krivičnog djela, neophodno je da se radi o krivičnom djelu koje spada u tzv. materijalna krivična djela, a naknada štete se može odrediti jedino ako se radi o krivičnom djelu za koje je karakteristično da prouzrukuje i određenu materijalnu štetu. Kada je riječ o ispunjavanju dospjelih obaveza izdržavanja, onda se to uglavnom svodi na plaćanje alimentacije.

Obavezu plaćanja određenog novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove, kao i obavezivanje na obavljanje određenog društveno korisnog ili humanitarnog rada, državni tužilac može da naredi uz saglasnost oštećenog. Iako ni ZKP-om niti Pravilnikom o odlaganju krivičnog gonjenja nije propisano koji bi to novčani iznos trebalo da bude, u teoriji se s pravom ističe da bi iz razloga elementarne pravičnosti, ali i cjelishodnosti taj iznos morao da bude sličan novčanoj kazni koja bi se osumnjičenom mogla izreći u krivičnom postupku za to krivično djelo koje bi bilo predmet optužbe³³. To analogno važi i za vrstu i dužinu trajanja društveno korisnog i humanitarnog rada, pa bi u praksi to trebalo određivati u skladu sa zakonskim mogućnostima izricanja kazne rada u javnom interesu koja bi bila moguća ili vjerovatna ako bi došlo do pokretanja postupka za to djelo.

5. Postavlja se pitanje da li državni tužilac može naknadno promijeniti mjeru koju je naložio osumnjičenom sve do isteka roka za njeno izvršenje? Mislimo da je to moguće iako u ZKP to izričito ne stoji, pogotovo ako su se u međuvremenu izmijenile okolnosti koje otežavaju ili onemogućavaju izvršenje prvobitno naložene obaveze, s tim da rok izvršenja novoodređene obaveze teče od momenta odlaganja. Inače, naloženu obavezu osumnjičeni mora da izvrši u roku koji ne može biti duži od šest mjeseci. Osumnjičeni je dužan da naloženu obavezu u cjelosti izvrši. Ako je izvrši samo djelimično, bez obzira u kojoj mjeri ili ako je izvršio samo neke od naloženih obaveza, smatraće se da obaveza nije izvršena i državni tužilac ne može odbaciti krivičnu prijavu, nego mora pokrenuti postupak.

6. Osim odlaganja krivičnog gonjenja (uslovljenog oportuniteta) u članu 273 ZKP predviđen je klasični (bezuslovni oportunitet) gdje državni tužilac može da odbaci krivičnu prijavu ako se radi o krivičnim djelima za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine ako se kumulativno ispuni nekoliko uslova: a) da je osumnjičeni nakon izvršenja krivičnog djela ispoljio stvarno kajanje, b) da je spriječio nastupanje štete ili je istu u potpunosti nadoknadio i c) da državni tužilac ocijeni da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično.

33 M. Škulić /2009/: *op. cit.*, p. 798.

Zakonik koristi nekoliko izraza koji mogu da podliježu tumačenju kao što su „stvarno kajanje“, „okolnosti slučaja“, „pravično“ i sl. Stvarno kajanje treba da izražava izuzetno jak osjećaj krivice osumnjičenog. U sprečavanju nastupanja štetnih posljedica krivičnog djela i u otklanjanju štetnih posljedica, osumnjičeni mora biti motivisan svojom grižom savjesti, pa u određenoj mjeri, kako se ističe u literaturi, i strahom od krivičnog gonjenja, ali taj strah ne smije da bude dominantan motiv za sprečavanje štetne posljedice, odnosno naknadu pričinjene štete³⁴. Neodređenost izraza „okolnosti slučaja“ otvara brojna pitanja od značaja za praktičnu primjenu, prije svega da li se ova odredba može primijeniti na osumnjičenog koji je već kažnjavao, da li se može primijeniti više puta za sva djela za koja je propisana kazna zatvora do tri godine i slično³⁵.

S tim u vezi, nameće se potreba vođenja jedinstvene evidencije lica prema kojima je krivična prijava odbačena primjenom člana 273 ZKP i koja bi bila dostupna svim tužilaštvima.

7. Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja, u postupku protiv punoljetnih lica, prvi put je uvedeno u ZKP od 2003. godine, a ratio legis uvođenja ovog instituta bio je da se sudovi rasterete rešavanja lakših krivičnih djela i time doprinesu efikasnosti krivičnog postupka. No, kako to obično biva, kad su u pitanju novi instituti koji se uvode u zakonodavstvo, oni teško „krče“ put u praktičnoj primjeni. Šta je razlog tog početnog „rezervisanog“ pristupa novim institutima, teško je reći, ali kad je riječ o primjeni načela oportuniteta u praksi državnog tužioca, onda to može da bude bojazan državnog tužioca od reagovanja javnog mnjenja, koje takvu odluku državnog tužioca može da protumači na različite načine. Zato se ovo načelo u početku i nije u praksi primjenjivalo, ali kako je vrijeme odmicalo sve više se primjenjivalo.

U nastavku ćemo prikazati statističke podatke iz Izvještaja o radu Vrhovnog državnog tužilaštva za period od 2005. do 2015. godine objavljeni na zvaničnom sajtu Vrhovnog državnog tužilaštva. U navedenom periodu po godinama posmatraćemo:

1) Ukupan broj podnesenih krivičnih prijava, 2) Ukupan broj odbačenih krivičnih prijava, 3) Broj odbačenih krivičnih prijava po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja i 4) broj odbačenih krivičnih prijava primjenom oportuniteta u postupku prema maloljetnicima.

1. *Ukupno podnesenih krivičnih prijava:*

u 2005. g. 9482; u 2006. g. 11679; u 2007. g. 16275; u 2008. g. 15255; u 2009. g. 9751; u 2010. g. 1036; u 2011. g. 9480; u 2012. g. 10948; u 2013. g. 10474; u 2014. g. 10509 i u 2015. g. 9808.

2. *Ukupno odbačenih krivičnih prijava:*

u 2005. g. 2106; u 2007. g. 3266; u 2008. g. 3121; u 2009. g. 3380; u 2010. g. 2815; u 2011. g. 3608; u 2012. g. 4345; u 2013. g. 4112; u 2014. g. 3133 i u 2015. g. 3038.

34 M. Škulić /2009/: *Ibid.*, p. 802.

35 D. Radulović /2009/: *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Podgorica, p. 326.

3. *Broj odbačenih krivičnih prijava po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja*: u 2005. g. 4; u 2006. g. 26; u 2007. g. 164; u 2008. g. 240; u 2009. g. 339; u 2010. g. 382; u 2011. g. 571; u 2012. g. 1000; u 2013. g. 734; u 2014. g. 549; u 2015. g. 487.
4. *Broj odbačenih krivičnih prijava po osnovu oportuniteta u postupku prema maloljetnicima*: u 2005. g. 18; u 2006. g. 9; u 2007. g. 80; u 2008. g. 70; u 2009. g. 64; u 2010. g. 76; u 2011. g. 114; u 2012. g. 134; u 2013. g. 178; u 2014. g. 171 i u 2015. g. 135.

Kada je riječ o primjeni odloženog gonjenja, kao vida oportuniteta u postupku protiv punoljetnih lica, onda je vidljivo da se sve do 2007. godine skoro nije ni primjenjivao. Preciznije rečeno, sve do donošenja Uputstva Vrhovnog državnog tužioca o primjeni odredbi ZKP o odloženom gonjenju septembra 2005. godine nismo imali nijedan slučaj primjene odloženog gonjenja u praksi. Od 2007. godine pa do 2012. g. zabilježen je širi obim primjene oportuniteta (čak je 2012. g. u odnosu na prethodnu godinu udvostručen broj), da bi opet nakon 2012. g. postepeno opadao broj odbačaja krivične prijave iz razloga oportuniteta. Šta je uzrok tome ne možemo odgovoriti bez istraživanja koje ne bi bilo bazirano samo na statističkim podacima. Bez obzira na izvjesne oscilacije u praktičnoj primjeni oportuniteta krivičnog gonjenja za očekivati je da će se u perspektivi znatno povećati obim primjene ovog načela, čime će se ostvariti i njegova glavna misija, a to je rasterećenje sudova i poboljšanje efikasnosti krivičnog postupka.

S druge strane imajući u vidu da primjena ovog načela može da proizvede određene nepravične situacije, potrebna je izvjesna doza opreza, pa je potrebno da se imaju jasni kriterijumi kada treba primijeniti ovaj institut. Stoga mislimo da je tu važna uloga Vrhovnog državnog tužilaštva koje bi, i pored toga što postoji, već pominjani, Pravilnik o odloženom gonjenju Ministarstva pravde, svojim Uputstvom, a radi ujednačavanja prakse mogao još bliže urediti određena pitanja u vezi sa praktičnom primjenom ovog načela.

LITERATURA

- Bayer V. /1978/: *Jugoslavensko krivično procesno pravo – knjiga druga, Pravo o činjenicama i njihovom utvrđivanju u krivičnom postupku*, Zagreb.
- Bejatović S. /2012/: *Oportunitet krivičnog gonjenja i novi ZKP – u: Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva – normativni i praktični aspekt* (S. Bejatović, ed.), Beograd.
- Bejatović S. /2008/: *Krivično procesno pravo*, Beograd.
- Cigler S. /1995/: *Načelo legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja*, Novi Sad.
- Čvorović D. /2009/: *Kriminalnopolitička opravdanost, svrha i oblici načela oportuniteta krivičnog gonjenja – u: Oportunitet krivičnog gonjenja* (S. Bejatović, ed.), Beograd.
- Danić R. /2007/: *Načelo legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja*, Beograd.
- Dimitrijević D. /1982/: *Krivično procesno pravo*, Beograd.
- Đurđić V. /2011/: *Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u krivičnom postupku Srbije, Revija za kriminologiju i krivično pravo*, № 2–3, pp. 199–218.

- Grubač M. /2004/: *Krivično procesno pravo, uvod i opšti deo*, Beograd.
- Grubač M. /1984/: Načelo legaliteta u krivičnom procesnom pravu SFRJ, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, № 3, pp. 79–92.
- Kiurski J. /2016/: Delo malog značaja i načelo oportuniteta krivičnog gonjenja – u: *Evropske integracije i kazнено zakonodavstvo – Poglavlje 23 – norma, praksa i mere harmonizacije* (S. Bejatović, ed.), Beograd.
- Kiurski J. /2011/: Oportunitet krivičnog gonjenja i dosadašnja iskustva u njegovoj primeni – u: *Nova rešenja u krivičnoprocesnom zakonodavstvu teorijski i praktični aspekt* (S. Bejatović, ed.), Beograd.
- Kiurski J. /2009/: Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku prema punoletnim učionicima krivičnih dela – u: *Oportunitet krivičnog gonjenja* (S. Bejatović, ed.), Beograd.
- Knežević S. /2015/: *Krivično procesno pravo, opšti deo*, Niš.
- Lazin Đ. /2003/: Odlaganje krivičnog gonjenja – u: *Krivično zakonodavstvo Državne zajednice Srbije i Crne Gore* (Đ. Lazin, ed.), Beograd.
- Munda A. /1956/: *Učbenik kazenskoga postupka Federativne ljudske Republike Jugoslavije*, Ljubljana.
- Radulović D. /2009/: *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Podgorica.
- Simović N. M. /2009/: Načelo oportuniteta u krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine i Repulike Hrvatske – u: *Oportunitet krivičnog gonjenja* (S. Bejatović, ed.), Beograd.
- Srzentić N., Stajić A. i Lazarević, LJ. /1994/: *Krivično pravo Jugoslavije, Opšti deo*, Beograd.
- Stojanović Z. /2010/: *Komentar Krivičnog zakonika*, Podgorica.
- Škulić M. /2014/: *Krivično procesno pravo*, Beograd.
- Škulić M. /2009/: *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Podgorica.

Drago Radulović

Faculty of Law, University of Montenegro

PRINCIPLE OF OPPORTUNITY OF PROSECUTION IN THE CRIMINAL PROCEDURE LEGISLATION OF MONTENEGRO

SUMMARY

The subject of this paper is the professional and scientific analysis of the principle of opportunity from the criminal procedural, criminal political and practical point of view. The introductory part gives an overview of the principle of opportunity as one of the instruments which contribute to the efficiency of the criminal procedure. It also states the purpose of its introduction into the legislation, along with the reasons that the legislator was guided by at the time of its adoption. The application of this principle is bounded by the scope of the principle of officiality of criminal prosecution, since it refers only to acts prosecuted ex officio. We analyse the relationship of this principle with the principle of legality of criminal prosecution, as well as with the institute of insignificant social danger as the basis for nullifying a criminal offence.

The second part of the paper is dedicated to the analysis of this principle in the criminal procedural legislation of Montenegro in the light of the Criminal Procedure Code, starting with the 2003 version and up to the most recent one, since the provisions regarding this institute have changed. The most important change is that the legal framework for the application of this institute has constantly been expanded. The last part of the paper provides research on the practical application of the opportunity of criminal prosecution.

Key words: criminal procedure, criminal prosecution, principle of opportunity, dismissal of criminal charges, state prosecutor, suspect